

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

P 1 0 2 A 3 0 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA KOT DRUGI JEZIK

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Torek, 31. avgust 2010 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese naliveo pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca.

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

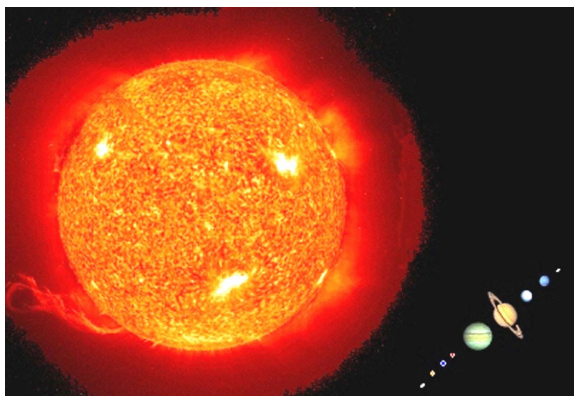
Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev napišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

Priloga k izpitni poli 1

Naša divja zvezda Sonce

Sonce je kot velika rumena krogla na nebu. Na videz vedno miruje in se ne spreminja, a je verjetno najdejavnejše telo v našem osončju. Njegovo plinasto površje vre, curki vrelih plinov brizgajo v vesolje.

PRAVA ZVEZDA

Sonce je zvezda. Je velika krogla žarečih plinov, večja od vseh planetov in lun našega osončja skupaj. Vanj bi lahko stlačili milijon takšnih planetov, kot je Zemlja. Velikost pa ni vse. Pri zvezdah je najzanimivejše to, da ustvarjajo svetlobo in toploto. Planeti in lune tega ne zmorejo.

Sonce osvetljuje vse planete v našem osončju. Brez njega na Zemlji ne bi bilo življenja. Na pogled je drugačno od ostalih zvezd. To je zato, ker je od nas oddaljeno komaj 150 milijonov kilometrov. Vesolje je namreč tako veliko, da bi lahko rekli, da je Sonce takoj za vogalom. Naslednja najbližja zvezda je od Zemlje oddaljena 40 bilijonov kilometrov. Vse druge so še dlje.

PASJA VROČINA

Sonce sestavljajo plini, večinoma vodik in nekaj helija. V njegovem središču se temperatura povzpne na 15 milijonov °C. Pri tako visoki temperaturi se vodik zliva v helij. Pri tem se sproščata toplota in svetloba.

Svetlobo, ki nastaja v jedru, čaka dolga pot. Odbija se od zelo goste snovi in potuje v zverženem cikcaku proti površju. Šele po 100 000 letih cikcakaste poti ji uspe doseči površino ali fotosfero. Tu je naporov konec. S površja potuje naravnost in pri hitrosti 300 000 kilometrov na sekundo dospe do Zemlje v približno osmih minutah.

BARVE POVEDO VELIKO

Zvezde imajo različne barve. Barva nam pomaga določiti, kako vroča je površina posamezne zvezde.

Modre zvezde so najbolj vroče, njihove površine se cvrejo pri več 10 000 °C. Te zvezde so tudi najsvetlejše. Rumene zvezde so hladnejše, s temperaturo površja blizu 6 000 °C. So manj svetle od modrih. Nekatere med njimi svetijo že 10 milijard let. Rdeče zvezde so najhladnejše, s temperaturo blizu 4 000 °C. Zaloge energije porabljajo zelo počasi, zato so nekatere skoraj tako stare kot vesolje.

In kako se v družino zvezd uvršča naše Sonce? Rumeno je. Torej nekje na sredini. S petimi milijardami let je dovolj staro in ravno prav svetlo, da se je na planetu Zemlja lahko razvilo življenje.

SONČEVE PEGE

V resnici Sonce ni povsem rumeno. Na slikah površine je videti temne lise. To so Sončeve pege. Ta področja so 1000 °C hladnejša od preostale površine, zato so videti temnejša. Sonce je tako veliko, da so celo pege na njem ogromne. Manjše merijo vsaj 2 000 kvadratnih kilometrov. Največje pa po velikosti prekašajo Zemljo.

Sončeve pege nastajajo in izginjajo. Vemo, da je njihovo število povezano s spreminjanjem magnetnih polj na Soncu, vendar podrobnosti še ne razumemo.

FRAN DOWNEY

(Prirejeno po reviji National Geographic Junior, september 2005.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Kaj je tema izhodiščnega besedila? Odgovor napišite na črto.

(1 točka)

2. Česa v izhodiščnem besedilu o Soncu ne izvemo? Obkrožite črki pred ustreznima trditvama.

Iz besedila ne izvemo,

- a) ali je Sonce škodljivo.
- b) kako je Sonce dejavno.
- c) kako je Sonce veliko.
- č) koliko je Soncu podobnih zvezd.
- d) koliko je Sonce oddaljeno od Zemlje.

(1 točka)

3. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Sonce je tako veliko kot Zemlja.	DA	NE
Po barvi zvezde ugotavljamo toploto njene površine.	DA	NE
Sonce je najsvetlejša zvezda.	DA	NE
Nekatere zvezde so bolj vroče od Sonca.	DA	NE
Nekatere Sončeve pege so večje od Zemlje.	DA	NE
Sonce spreminja barvo od modre do rumene.	DA	NE

(3 točke)

4. Iz uvodnega odstavka izpišite samostalniški besedni zvezi, s katerima avtor poimenuje Sonce.

(2 točki)

5. V delu izhodiščnega besedila z mednaslovom *Prava zvezda* sporočevalec primerja velikost Sonca in planetov našega osončja. Na črto napišite, kako veliko je Sonce.

(1 točka)

6. Dopolnite povedi z ustreznimi podatki iz izhodiščnega besedila.

V sestavi Sonca prevladujeta dva plina, in sicer _____.

Svetloba in toplota nastaneta tako, da _____

_____.

(2 točki)

7. Preberite odstavek z mednaslovom Pasja vročina. Na črte v povedi zapišite manjkajoče podatke.

Svetloba potrebuje za pot na površino Sonca _____ (čas), do Zemlje

pride v _____ (čas) s hitrostjo _____

_____.

(2 točki)

8. Na črti zapišite, kako svetloba potuje od jedra do površja Sonca in kako od površja do Zemlje.

Od jedra do površja Sonca: _____

Od površja Sonca do Zemlje: _____

(2 točki)

9. Navedite dve nebesedni prvini izhodiščnega besedila in v povedi pojasnite, kakšna je njuna vloga.

Nebesedni prvini: _____

Vloga prvin:

(3 točke)

10. S katerim namenom je sporočevalec napisal besedilo? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Sporočevalec je napisal besedilo, da bi

- a) pozval naslovnika k opazovanju zvezd.
- b) ovrednotil resničnost podatkov o Soncu.
- c) vplival na naslovnikovo vedenje o Soncu.
- č) opozoril na nevarnost Sončevih peg.

(1 točka)

11. V vsaki povedi podčrtajte ustrezno besedno zvezo ob poševnici.

Izhodiščno besedilo vsebuje predvsem resnične podatke/avtorjevo mnenje o Soncu, torej je besedilo predvsem subjektivno/objektivno.

Izhodiščno besedilo je namenjeno posamezniku/širšemu krogu bralcev, torej je javno/zasebno.

Sporočevalec v izhodiščnem besedilu opisuje lastnosti Sonca in razlaga njegove pojave/poroča o Soncu in pripoveduje o njegovi zgodovini/predstavlja Sonce in vrednoti njegov pomen, torej je besedilo poročilo/ocena/poljudnoznanstveni članek.

(3 točke)

12. V povedi poiščite dele definicije in jih vpišite v preglednico.

Sonce je zvezda, ki je sestavljena iz žarečih plinov.

Pojem	Nadpomenka	Opis

(1 točka)

13. Obkrožite DA, če je trditev pravilna, ali NE, če je napačna.

- Besedilo je enogovorno. DA NE
- Besedilo je umetnostno. DA NE
- Besedilo je prvotno govorjeno. DA NE

(2 točki)

14. Kateri način razvijanja teme prevladuje v delu besedila z mednaslovom Barve povedo veliko?

- a) Utemeljevanje.
- b) Razlaganje.
- c) Obveščanje.
- č) Opisovanje.

(1 točka)

15. Med naštetimi besednimi zvezami poiščite slogovno nezaznamovane in jih podčrtajte.

<i>modre zvezde</i>	<i>plinasto površje</i>	<i>pasja vročina</i>	<i>naša divja zvezda</i>
<i>magnetno polje</i>	<i>stlačiti vanj</i>	<i>cvreti se</i>	<i>Sončeve pege</i>

(2 točki)

16. Besedna zveza *takoj za vogalom* je v izhodiščnem besedilu zaznamovana (*Vesolje je namreč tako veliko, da bi lahko rekli, da je Sonce takoj za vogalom*). Zamenjajte jo z nezaznamovano in to uporabite v novi povedi.

(2 točki)

17. Preberite slovarski sestavek in odgovorite na vprašanja.

stopinja -e z (i) **1. odtis, sled noge na podlagi:** po-
bristati stopinje na parketu; za seboj je puščal veli-
ke stopinje; hodil je po očetovih stopinjah v snegu;
človeške, živalske stopinje; stopinje v travi // *do-
tik noge na podlago pri hoji:* tla so se pri vsaki
stopinji udiral / čeprav je pazil, so se stopinje
poznale na tleh **2. korak:** pri vsaki stopinji ga je
zbolelo; hitre, počasne stopinje / stopinje se bli-
žajo, izgublajo; zunaj je zaslišala lahke stopinje /
imela je še kakih deset stopinj do hiše **3. enota za
merjenje temperature:** odčitati stopinje; bilo je
minus dvajset stopinj [-20°], pog. dvajset stopinj
pod ničlo; temperatura nad sto stopinjami / sto-
pinja Celzija *enota za merjenje temperature po skali, pri
kateri je vrelišče vode pri 100°* • *ekspr. truden je lovil
stopinje za njim šel, hodil, iti po očetovih stopinjah
posnemati ga;* *star. nizka stopinja izobrazbe raven, stop-
nja;* naslednje srečanje je bilo za nekaj stopinj
manj pristržno *nekoliko;* *ekspr. svoje nazore je spre-
menil za sto osemdeset stopinj v celoti, popolnoma* ♦
alp. stopinja vdolbina, narejena v led, sneg za oporo nog;
*geogr. dolžinska stopinja enota za merjenje zemljepisne
dolžine;* *širinska stopinja enota za merjenje zemljepisne
širine;* *geom. (kotna) stopinja devetdeseti del pravega kota;*
*mat. ločna stopinja enota za merjenje dolžine loka, tri-
stošestdeseti del krožnice*

- A Na črto izpišite pomensko razlago besede *stopinja*, ki ustreza pomenu besede v izhodiščnem besedilu.

- B V terminološkem gnezdu poiščite primere za rabo besede *stopinja*. Na črte napišite tri strokovna področja, na katerih se uporablja.

(3 točke)

18. Preberite poved. Ugotovite, v katerem pomenskem razmerju sta stavka, in poved preoblikujte.

Rdeče zvezde porabljajo zaloge energije zelo počasi, zato so nekatere skoraj tako stare kot vesolje.

A Obkrožite črko pred ustreznim pomenskim razmerjem.

- a) V protivnem razmerju.
- b) V stopnjevalnem razmerju.
- c) V posledičnem razmerju.
- č) V pojasnjevalnem razmerju.

B Poved preoblikujte tako, da boste dobili podredje z vzročnim odvisnikom.

_____ (3 točke)

19. Iz samostalnikov v oklepajih tvorite pridevnike in jih v ustrezni obliki napišite na črte v povedih.

Pri modrih zvezdah je _____ (zrak) toplota najvišja.

Rumene zvezde porabljajo _____ (energija) zaloge počasneje od modrih.

_____ (jedro) snov je zelo gosta.

Sonce je _____ (svetloba) vir za vse planete v osončju.

(3 točke)

20. Preglednico dopolnite z manjkajočimi stopnjami pridevnikov.

Osnovnik	Primernik	Presežnik
star		
rumen		
	daljši	

(3 točke)

21. Preberite povedi. Ponovljeni podatek iz druge povedi zamenjajte z zaimkom in poved na novo zapišite.

Sonce osvetljuje vse planete v našem osončju. Brez Sonca na Zemlji ne bi bilo življenja.

_____ (2 točki)

22. Preberite poved. Glagol v sedanjiku preoblikujte v preteklik in poved na novo zapišite.

V središču Sonca se temperatura povzpne na 15 milijonov °C.

(2 točki)

23. Podčrtajte pravilno zapisano besedno zvezo ob poševnici.

Do Zemlje dospe v približno 8. minutah/8 minutah/8ih minutah.

(1 točka)

24. Podčrtajte napačno zapisane besede. V pravilni obliki jih napišite na črto.

oddaja vesolski odditi zemeljski oddaljen življenski

(2 točki)

25. Napišite **poročilo**.

Zamislite si, da ste Zvezdan/Zarja Božič, član/-ica astronomskega krožka na vaši šoli. Udeležili ste se opazovalnega vikenda v observatoriju na Javorniku, ki ga je organiziralo Astronomsko društvo Javornik. Za šolsko glasilo napišite poročilo. Pomagajte si s podatki iz izhodiščnega besedila in priloženega vabila. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)

ASTRONOMSKO DRUŠTVO JAVORNIK

KAKO DO NAS?

Pišite nam na elektronski naslov info@adj.si.

Pišite nam na naslov:

Astronomsko društvo Javornik

Kolodvorska 6

1000 Ljubljana.

Opazovalni vikend na Javorniku

Vabljeni ste na opazovalni vikend v observatoriju na Javorniku. Pričeli bomo v soboto, 30. avgusta 2008, ob 12. uri, z opazovanjem Sonca, nadaljevali z opazovanjem Jupitra in njegovih satelitov, ponoči pa si bomo ogledali najzanimivejše objekte poletno-jesenskega neba. Vabljeni tako člani društva kot nečlani, ki vas zanima astronomija. Malico prinesite s seboj, dodatne informacije: Stane Slavec, 041 988 235.

Prazna stran